

Se de done ori în septemana: **Joi** a si **Dominic** a; era candu va pretinde importantia materieloru, va esi de trei seu de patru ori în septemana.

Pretiuul de prenumeratiune,
pentru Austria:

pe anu intregu 8 fl. v. a.
diurnitate de anu 4 fl. v. a.
patrariu 2 fl. v. a.

pentru Romania si strainetate:
pe anu intregu 12 fl. v. a.
diurnitate de anu 6 fl. v. a.

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corepondinti ai nostri, si de a dreptulu la **Redactiune Stationsgasse Nr. 1**, unde sunt a se adrasa si corepondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea seu expeditura; cate vor fi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica

Pentru anuntle si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde cate 7 cr. pe linia; repetitiile se facu cu pretiuu scadutu. Pretiuul timbrului cate 80 cr. pentru una data se antecipa.

Invitare de prenumeratiune

„ALBINA“

Apropiandu-se cu 1. iuliu cal. v. expirarea prenumeratiunilor facute pentru foia noastra pe **primulu semestru** si respectivminte pe **alu doilea patrariu de anu**, venimu a reflecta la acest'a pe onorabili dd. prenumeranti ai nostri, rogandu-i se nu intardie cu renoirea prenumeratiunilor, de ora-ce intardiarele de comunu facu impedecare si incurcare in expeditiune.

Conditiiunile sunt totu cele de mai nainte si cari se vedu in fruntea foii. — **Redactiunea.**

Budapesta, in 11 iuliu n. 1874

In adunarea nationala din *Versalia*, n'ntielegerile si confusiunea, si prin urmare scandalele si conflictele, au devenitu abia mai suferibili. Numai Diet'a domniloru magiari din Pesta — se pote asemena parlamentulu Republicei franceze de astadi, adeca a unei Republice, care care majoritatea monarchistiloru s'ua-noptea planuesce cum s'o surpe si imicésca: in tocmai pre cum la noi liberalii domni ai nostri — diu'a si noptea s'ua, a surpa libertatea, macar de ar sci, — cu ea cade si patria! Colo — Republicanii se opunu planurilor monarchiste; si democratii stangei se opunu cu tota resolutiunea uciderii liberalismului; ei, dar prin acest'a opozitiune si lupta se ascu frecari ne-inctate, printre frecari dese conflicte si — cate o data ciocari, si cadere scandalose.

In *Versalia* dilele de mercuri si joi usera dintre cele mai critice. *Lucien Brun* roialistulu, mercuri procese a-si iustificat interpelatiunea pentru suspinerea diurnalulu „*Union*“; elu se trudi a aplica, cumca manifestulu lui *Chambord*, pentru a carti publicare a fost suspinsu comitulu organu pe 14 dile, nu ataca in vandu seu essintia mandatulu lui *MacMahon*; dar ministrulu de interne, dlu *Sturton*, i replicat categoricament, cumca mandatulu si respectivminte potestatea lui *MacMahon* pentru 7 ani este — permanente cumca guvernulu este resolutu a o aperi contra ori carui atacu, ori din care parte.

Din partea stangeloru se fecera alte propuneri pentru trecerea la ordinea diurna, punendu unele accentulu pre septemana, si cerendu a fi acel'a organizatu definitivminte ca Republica. Dar la votare tote aceste propuneri remasera in minoritate, prin ce suferira cadere si monarchisti si republicanii. Nu scapa a nici guvernulu de cadere; caci cerendu-se din partea deputalulu *Paris* propunerea urma toria: „*Adunarea nationala, carea este decisa, a aperi cu energetica potestate data lui MacMahon pe septe trece la ordinea dilei, rezervandu-si iniuntia legiloru constitutionalu*“ — asta formula de trecere la ordinea diurna, ministrulu presiedinte *Cissey* o pridar ea la votare cadu, cascigandu nu 330 de voturi contra 368.

Astfelu dara, cate propuneri se fecera prin diferitele partite, tote cadu, dar urma — numai pentru ca adunarea nu remana de totu blamata naintea ei, stanga lui *Thiers* dede man'a cu frulu dreptei, spre a primi simpl'a tre-

cere la ordinea de dia, carea in fine si intruni 339 de voturi contra 315; invinse asi' dara mai multu prin abstinintia unui nru de 24 de deputati!

Prin acest'a urmare si aretatele aparitiuni, nepotintia parlamentulu francescu se invederat in celu mai eclatante modu in faci'a lumii si — tote foiele de caracteru patriotieu se grabira a constata acest'a cu adunca parere de reu, cerendu dissolverea in data a adunarii nationali.

Ministerulu inca in acea sera de mercuri si-dede dimisiunea, pre carea insa *MacMahon* n'o primi.

Manedia, joi, *MacMahon* tramise adunarii unu mesagiu, prin carele constatandu solenelu, cumca poterea ce i s'a votatu pe septe ani, este nerevocabile, respica, ca acest'a poteste conformu votulu adunarii nationali, o va aperi — pururid cu medilolele legali. Mai de parte aretat, ca tier'a doresce, er adunarea nationala a promis — organizarea potestatiunilor publice de stat, pentru ca se se intemeidie unu stat permanent; deci roga pre adunare, se-si inchieia oper'a, si cu guvernulu impreuna se garantiedie tieri pacea si securitatea prin institutiuni decisive. Anuncia ca ministrii in data voru notificat comisiunei pentru constitutiune acele puncturi essentiali la cari aderu. —

Totu din acest'a siedintia telegrafulu ni aduse, ca deputatul *Duval* a facutu pe locu propunerea, pentru dissolutiunea adunarii nationali; er *Hervé* a adausu, ca — dissolutiunea se nu se pronuncia mai nainte de ce se va fi asecuratu reorganizatiunea armatei. Dar adunarea n'a primitu urgentia acestoru motiuni. Si asi — trebile stau totu incurcate. Totusi ca unu ce imbucuratori se vestesce din *Paris*, ca mai tote foile diferiteloru partite au primitu cu multiamire mesagiuu presiedintulu Republicei si ca — a nune Republicanii dupa acest'a incepu a nutri bune sperantie, pentru primirea propunerei lui *Perrière*, in privintia organizarei Republicei definitive, de ora-ce astadi nu se mai nega, ca monarchia este neposibile. Senguri legitimistii sunt — forte superati si plesnescu de necasu, pentru *Chambord* lor totu mereu se despoia de tote siansele. —

Budapesta, in 11 iuliu n. 1873.

In cestiunea junctiunilor drumuri lor ferate la *Vercerova* si la *Predealu*, seu adeca pe d'o parte a conventiunei cu *Romania*, si de alta a concessiunei date societati austriace pentru lin'a de la *Temesiora* la *Orsiova*, asi se vede, ca guvernulu magiaru, prin presiunea facuta asupra partisaniloru sei de a dreptulu si asupra stangei centrali — indirectminte, a succesi a-si face treburile si a-i asecura reesirea.

N'am fi in stare a insira si descrie din firu in peru multele si lungile cai, prin cari trecu caus'a, pana se devina unde ea se afla, adeca propusa Dietei pentru primire simpla, si inca propusa printr'o majoritate din tote noua sectiunile. Ajunga deci a aminti atata, ca dupa-ce guvernulu se convinse cumca chiar si in propria sa partita spiritele sunt forte neliniscite si ca — propriamente intre toti deputatii magiari, intre acei cari se pricepu la lucru, unulu nu este, carele se nu pricepa, cumca nici conventiunea si cu atatu mai pucinu concessiunea — de felu nu corespondu interesulu magiaru, privatu si de stat,

astfelu pre cum s'a dedatu magiarii a si-lu intipui si a-lu pretinde de la lume, — pasi resolutu pre facia — nu numai cu cestiunea de cabinetu, ci — precum ni se sioptesce, chiar si cu cestiunea crisei finantiale si de constitutiune, a crisei de stat!

Cine, care magiaru — ar fi potutu a resiste acestoru cumplite neluce? Caci, ori catu bieta tiera ungrésca de septe ani suferi, ori catu seracia poporulu se latiesce de la una margine la alta a tieri, ori catu nemultumirea a cuprinsu si ustura infricosiatu spiritele cetataniloru: un'a totu nu se pote nega, aceea, ca — statulu figuredia ca completament magiarisatu, completament datu in gura magiarismului; ca avantajiale vietiei publice, ori catu de reduse si sbercite, tote cadu, ca o mana din ceriu, in pola magiarismului!

Asta o sciu, o sentu domni din Diet'a, si asi — nu ne miramu de felu ca, — dupa cum ni se spune, chiar si cei mai aprigi contrari ai actelor, de cari se lucra, si-luara anim'a in dinti, si promisera — parte crutiare, parte pasivitate.

In acest'a situatiune ne aflamu — astadi, candu numai inca diu'a de mane ne desparte de desbaterea publica a causei, care pentru siedintia de luni este pusa la ordinea dilei.

Si acum, ca de inchieiare, se mai amintimu si de puseiunea deputatiloru nationali facia de acest'a cauza.

S'a ventilatu, firesce, cestiunea in clubulu nationalu si s'a constatatu atata: 1. ca — concessiunea pentru lin'a *Temesiora-Orsiova* — nu este de natura, ca s'o potemu combate; ea este din contra pretinsa de interesulu unui insemnatu numeru de poporu alu nostru; 2. ca — in catu pentru junctiunea la *Brasiovu* vine a se lua in consideratiune — de o parte, cumca intraga press'a opozitionala din Romania s'a declarat in contra acelei junctiuni, prochiemand'o de forte periculosa pentru tiera, atatu din punctulu de vedere finantialu, catu si din celu politicu-nationalu; de alta parte considerandu, ca intocma asi de periculosa o declara opozitiunea magiara din punctulu de vedere ungrescu — junctiunea de la *Orsiova* si astfelu ca — si pentru un'a si pentru alt'a numai guverniele se lupta: in asemene imprejurari partia nationala opozitionala — nu pote fi chiamata nici a sprigeni pre guverniale reactionari de astadi, cu atatu mai pucinu a combate pre liberalii tiereloru, ei membrii ei in discussiune vor tiené o atitudine neutrale ce va cere-o interesulu politicu la momentu.

Acest'a rola ar fi grea si ar ave o insemnetate mare, dora decisiva, deca partitele s'ar afla in gruparea lor de mai nainte de 3—4 dile, caci atunci — pre usioru s'ar pote intempla, pre cum se intempla dumineca trecuta, in caus'a seminarului ovreiloru, ca tocmai cele vr'o cateve voturi ale nationaliloru se plece cumpen'a intr'un'a seu alt'a parte; dar asi cum s'a intocmitu lucrulu in dilele din urma, votulu partitei nationali — remane simplu o mesura de oportunitate.

Budapesta, in 7 iuliu n. 1874.

Prin resolutiune imperatesca de datulu 8 iuliu a. c. dlu b. *Felice Pino* s'a redicatu din postulu de pana acuma de presiedinte alu tierutiei romane *Bucovina* si s'a numitu guvernante in *Triestu* si *Litorale*; er in loculu seu s'a numitu de presiedinte alu Bucovinei dlu consiliariu aulicu din *Trionte Ieronimu Alessani*.

Despre acestu — „*nou stepanu*“ alu *Bucovinei* aflamu atata, ca este barbatu teneru, abia pe la 40 ani si — este unu talentu administrativu considerabile.

Cea-ce insa pote se-i ingreuidie puseiunea in *Bucovina* — dupa noi e, ca — pre candu d'o parte nu conosce imprejurarile noi-ei tieri, d'alta parte elu — urma lui *Pino*, carele ca italianu, s'a portatu facia de Romanii *Bucovinei* cam pre canesce, ca si renegatii cei ordenari. Dlu *Alessani* — si elu este italianu, dar — nu este nici „*barone*“ si — pre cum credemu, nici renegatu! Elu deci deca va sci se paralisedie mai antaiu temerea si ne'crederea produsu prin esemplulu lui barone *Pino*, printr'o portare loiala ar pote casciga anitele *Bucovineniloru*. Cea-ce am dori din anima! —

Budapesta, in 10 iuliu n. 1874.

Am vorbitu la rondulu nostru despre miscarile electorali in *Boemia*, pentru implinirea locurilor devenite vacanti prin ne'ntrearea partitei nationali cheice in Diet'a din *Praga*; am aplicatu si apelulu fruntasiloru partitei nationali contra alegotori, pre cum de alta parte am descriu si respectivminte caracterisatu secesiunea unei fractiuni, carea de o data redicandu-se si separandu-se, incepu a combate program'a comuna de pana acuma si a pleda pentru intrarea in lupta directa, activa in insasi Diet'a, prin care secesiune, spre nespusa bucuria a contrariloru suprematici germani, solidaritatea se puse la intrebare, er unitatea in lupta patimi scadere.

Cechii partitei nationali in apelulu loru contra alegotori, supusera caus'a de n'ntielegere si discordia — judecatii votulu natiunei, si — natiunea in doue grupe electorali, anume in grup'a tiereniloru si in cea a urbaniloru dej si-pronuncia varedictulu.

In prim'a grupa, partia nationala a cascigatu 40 de deputati din 49; secesionistii abia soosera 6 deputati, er in trei cercuri reesira — prin ajutoriulu secesionistiloru — 3 contrari comuni!

In a dou'a grupa, prin orasia adeca, reesira, din 26 de deputati, 24 nationali si — unulu guvernentalu, er secesionisti — nici unulu; numai intr'unu cercu au sperantia d'a casciga unulu la alu doilea scrutiniu.

Cele din urma alegeri in unele orasie si prin unele camere comerciale, esira in totale curatu numai in favorea partitei nationali.

Astfelu natiunea cheica, in consciintia demnitatii sale si in credintia si alipirea sa contra conducetorii sei de pana acuma, desavu si condamn solenelu pre fiii sei, ce rebolara in contra solidaritati nationali! —

Budapesta, in 11 iuliu n. 1874.

Venimu si noi a luá conosciintia despre doue congrese internationali ce tocmai se tiené, unulu la *Brussel* in *Belgia*, din iniciativ'a *Russie*; celalaltu in *Viena*, din iniciativ'a — dlui c. *Andrássy*.

In celu d'antaiu se lucra, ca s'o spunemu pre scurtu, pentru statorirea unei con'tielegeri si resp. subscrierea unei conventiuni intre poteri, spre scopulu d'a imblandi crudimea rebelorulu.

Adeca s'a pusu absolut'a si despotia *Russia* a face propaganda pentru — *umanitate*! A capacita pre potentati, cumca este de lipsa a se invoii si obligat, ca se eschida totu felulu de crudimi din rebelu! —

Minunatu! Pe intrecute capii statelor, stepanitorii poporaloru, armadia si inventedia la instrumente, prin cari se pote ucide si strica catu mai multu unulu altui'a in casuride rebelu, si — in faci'a acestei tendintie si staruirii, carea storce sudorea poporaloru si le face pre acestea numai unelte orbe ale pasiu-

nilor despote, vine Rusia să se întielege despre mediocra umanitari în rebelu! Este o amara ironia.

Si asiă nu ne prinde mirare, că iute acestu pasu se splică din mai multe părți asiă, ca cum *Rusia* — pentru sine, seu dora chiar pentru *Prusso-Germania*, s'ar teme de posibile urmări ale crudimei de astadi în casuri de rebelu!

Destulu că — potirile, la stăruinti'a *Rusiei*, si-au tramau reprezentantii la *Brussei* si acestia desbatu dejă de septemani, inasa — fora pré multa sperantia de vr' unu succesu, din caus'a, căci — nici *Francia*, dar mai vertosu *Anglita*'a, nu se invoiescu a-si legă manele pentru viitoriu, specialminte în cătu pentru dreptulu internacionale pe mare. —

Alu doilea congressu, celu din Viena, este puru sanitaru, carele adeca are problem'a, d'a afă modulu si d'a combină mesure colective pentru impedecarea latirei, si — de s'ar poté, sterpirea morburilor epidemice, a nume a *cholerei*.

La acestu congressu dejă sunt reprezentate mai tôte statele Europei si — se 'ntielege că, dorinti'a generale e, ca consultatiunile să aibe celu mai deplinu succesu. —

Budapesta, in 10 iuliu n. 1874.

Despre confusiunea si nepotinti'a ce infaciă Cas'a reprezentativa a Dietei unguresci domine'a trecuta, éca cum se sprime în fruntea sa „*Deutsche Z.*“ din Viena.

„Multu laudat'a Dieta a Poloniei e mórta; se traiésca Diet'a Ungariei! Acést'a a ereditu pre aceea si se trudesce din respoteri, a se aretá démna de ea, — nu numai în punctulu de spectacule drastice si larma multa, ci si în confusiunile comice — ea rivalisédia cu aceea. Scene de cea mai memorabile retacire trebue să fie întrevenitu. . . . O motiune, combinata din capulu locului între regimu si maioritata, pe langa care în desbaterea de dōue dile se mai redica *siepte* alte propuneri ca din pamentu, — unu ministru care si-apera propunerea sa, apoi o parasesce de buna voia, ca în data dup'aceea ér s'o suscépa si se-si lego portfoiu de ea, — în fine unu parlamentu, care tocmai atátu de puicinu scie casi naltulu regimu, ca — propriamēte ce voesce, si carele la urma crede a se subtrage din nevoia prin aceea, că respinge tôte optu propunerile, — ce felu de comedia mai divina si- ar poté dori si celu mai încarnatu contrariu si desconsideratoriu alu parlamentarismului peste totu?! Dōue dile — *cérta*, *larma*, *confusiune*, si apoi — nici unu rezultatu!“

La acestea noi numai atát'a adaugemu, că—*resultatulu* a fost si este, pentru toti cei cu minte si anima, si adeca eclatante doveda, că—*domni* magiari nu sunt condusi de anima si ratiune, ci de *patima* si — *particularismu*. Prin urmare că— de *siepte* ani de dile sórtea monarchiei si a bietelor popora este data preda patimei si particularismului!

Acést'a noi din capulu locului am anunctiatu; acést'a astadi este invederatu; noi suntemu justificati. —

Diet'a Ungariei.

În *siedinti'a de domineca*, 5 iuliu n. a. c., sub presiedintulu ordenariu, dupa cele formali, presentandu-se petitiuni—cari se stramisera comisiunii petitionarie si acordandu-se concedie unoru deputati

Urma ordinea de di: *continuarea desbaterei asupra fondului scolasticu jidovescu*.

În acést'a cestiune vorbescu o multime de oratori, facendu-se — de'mpreuna cu cele de ieri — 8 propuneri, cari în urma se punu la votu precum urma aci:

1) *Paczolay* propuse, ca să se tréca preste acést'a cestiune simplumēte la ordinea dilei.

Pre langa ast'a votara abiă 20 deputati.

2) *E. Simonyi* propuse, că — nascendu-se fondulu cestiunatu din o contributiune de rebelu, legelativ'a nu are d'a aduce decisiuni în acést'a afacere.

Votédia pentru acést'a abiă 5—6 deputati.

3) *Min. Tresfort* cu propunerea sa, espusa în raportulu dietale din 4 l. c. este sprignitu de fôrte puicini deputati; deci se respinse cu mare maioritata.

4) *A. Molnár* facuse unu amendamentu la propunerea ministrului, ca adeca invetia-

torii dela seminariu să propuna doptrinele tuturor riturilor si a cultelor mosaice.

Acést'a cadit ipso facto prin caderea propunerii ministrului.

5) *I. Iusth* propuse unu amendamentu, în urm'a caruia superpusulu de interese se nu se dēe numai scōleloru ortodosse, ci preste totu celoru jidovesci.

(E caracteristicu momentulu, candu *Iusth* si-fece acestu amendamentu. Se templase adeca, că în clubulu deakistiloru, seu mai bine în Diet'a cea adeverata de la noi din Ungaria, domni se întielesera, ca *Csengery*, capulu deakistiloru de candu e bolnavu *Deák*, să faca una propunere de sensulu celei facute de *Iusth*. *Csengery* inse n'o fece; ér *Iusth*, venindu la siedinti'a Dietei, fora a întrebă, că facutu-s'a ôre propunerea, se apucă d'a sprigini propunerea lui *Csengery*, între risete generali fiindu facutu atentu, că nu s'a facutu o atare propunere. De aci se sufulcă *Iusth*, si fece elu propunerea.)

Propunerea lui *Iusth* se respinge cu 115 contra 110.

6) *Steiger* facuse o propunere identica cu cea a lui *Iusth*, inse si-o retrase.

7) Propunerea lui *Zsedeny*, espusa în rap. dietale din 4 l. c., e spriginita de puicini deputati; deci cade.

8) *L. Tisza* propuse, ca fondulu să se amministredie nedespartitu, pana candu va decide legelativ'a despre natur'a lui juridica; percentele inse — acoperindu-se mai antaiu spesele comune ambelor confesiuni jidovesci — se se imparta apoi dupa suflete între confesiunile jidovesci.

Acést'a propunere se respinge mai unanimu.

9) *C. Tisza* propuse unu mediu, ca adeca se nu se decida meritorie acést'a afacere; din percentele fondului inse, satisfacendu cererii neolitiloru, se se infintiedie unu seminariu de rabbini; ér pentru a satisface cererii ortodosailoru — se se subventionedie scōlele cele mai serace ale ancestor'a, firesce pre langa inspeptiunarea ministeriale asupra acestoru scōle.

Propunerea se respinge cu 112 contra 110.

Urma acă o confusiune ca la turnulu babilonicu, ne sciindu de unde se o apuce parlamentariu de magiari.

În urm'a unei dispute tumultuöse se enuncia, că — conforme §-lui 150 a ordinei de casa, cadiendu tôte propunerile, cestiunea acést'a nu mai poté veni la desbatere în acést'a sesiune, ci numai în alt'a si cu alte propuneri; de aceea se trece simplu la ordinea dilei.

Fiindu inse tempulu inaintatu siedinti'a se redica la 2 ôre d. m.

În *siedinti'a de luni*, 6 iuliu n. a. c. fiindu presiedinte *B. Perczel*, dupa cele formali se acôrde concedie, se presenta petitiuni — ce se stramitu comisiunii petitionarie — si se facu unele interpelatiuni de interesu secundariu.

Urma ordinea de di: *continuarea desbaterei generali asupra novelei electorali*.

E. Simonyi vorbesce contra novelei, că nu vrea a angustá dreptulu de alegere prin vr'unu censu, ci doresca sufragiu universale; de aceea se pronuncia pentru proiectulu de resolutiune alu lui *Mocsary*, respingendu atacurile facute stangei extreme din partea lui *Tisza* si sustienendu, că trebue să incepemu a dedă odata poporulu cu essercerea drepturilor politice, căci altu-cum nici candu nu va deveni maturu pentru essercerea loru.

I. Gull combate proiectulu, căci cuprinde pré multe si pré insemnate defepete, producendu mai multe ca de proba.

A. Csánády accentua cu parere de reu, că chiar contra adeveratului reu care a si provocatu acést'a novela, adeca contra ospetarii alegatoriloru, nu cuprinde proiectulu dispusetiuni pedepsitorie; căci asiă ceva vrea regimulu, ca să remana poterea totu în man'a sa. Respinge apoi atacurile facute, lui si stangei extreme, din partea *Tisza* si votédia pentru proiectulu de resolutiune alu lui *Irdányi*.

În discursulu seu accentua, că ar fi mai bine, daca provinciile germane ale Austriei ar trece mai iute la Germania; căci atunci mai usioru ar scapá Ungaria de inriuriri straine si stricatosé.

Presiedintele lu-provocă la ordine.

K. Kostics ataca pe *Tisza*, carele sustie-

nuse, că poporulu nu e de votulu universale, fiindu pré seracu, documentandu-i aci retacirea conceptiunii. — Dupa acést'a încréta pre min. de interne, căci vorbesce despre nationalitatile nemagiare totu ca de neamuri straine. Demasca intentiunea de magiarisare, si aretandu defepetele novelei spriginesce proiectulu de resolutiune *Mocsaryanu*.

C. Kerkápoly dezvoltandu conceptulu de reactiune ca consecintia a actiunii, se încerca a spelá regimulu de tin'a reactionarismului, aruncandu democratiloru, că regimulu luera contra acestara, e reactionariu adeca, asiă dupa cum ceru actiunile celei alalte parti: daca acést'a luera reu, atunci regimulu i este contrariu, e reactionariu; ér daca luera bine o spriginesce. Sustiene apoi proiectulu de novela.

V. Babesiu condamna direptiunea politice magiare si indica pericululu ce ne amenintia, gravitandu Ungaria spre occidente si nu spre Oriente. Aréta dupa aceea, combatendu pre *Tisza*, gravaminele si justelē cause de n'ndestulare a nationalitatiloru si cere sufragiu universale. (Cuventarea intréga se publica separatu.)

G. Szapáry polemizadia cu *Csanády*, căci acést'a si-sprese dorinti'a de a se desface Austria de Ungaria, daca nu potemu scapá altu-cum de reu. Asemenea se încerca a combate si pre *Babesiu*, analisandu-i tôte spresiunile de directiune.

Csanády si *Babesiu* si splica spresiunile, prin cari dederu ansa a-se deduce la o actiune contra întregitáti statului.

Siedinti'a se redica la 3 ôre d. m.

Cuventarea

deputatului nationale *V. Babesiu*, rostita în *siedinti'a Casei representative a Dietei ung. de luni in 6 iuliu a. c. la desbaterea generale asupra proiectului de lege novelaria pentru alegeri*.

Onorabila Casa! Dōue imprejurári me facu să-mi redicu cuventulu în acést'a cauza. Nu negu, că din capulu locului mi-am fost propusu a grai; dar voiamu a grai cu totulu obiectivminte la cestiunea de pre tapetu, a-mi spune opiniunea mea despre ea, ne-amintindu nici măcar cuventulu de *nationalitate*; dar — dupa ce dilele trecute se fecera aici astfelu de vorbe, pre cari nu poté să le trecu cu tacerea, fiindu că am convingerea, cumca de nu au fost cu cale, ma nici adeverate nu sunt, — acuma firesce că si asup'r'a acelor trebue să-mi estindu atentiunea, trebue si în privinti'a acelor se-mi esprimu parerea.

Reconosc, On. Casa, ca pusetiunea mea este intru cătu-va grea, o data grea pentru aceea, căci am întetiunea de a nu repeti nemi'a ce dejă a fostu adusu de altii la cauza; ér a dōu'a — pentru aceea, căci tare me temu, că în principalulu lucrului voiu întempiná preocupatiuni — din acea cauza, fiindu că On. Casa mai de unadi petrecu cu aprobare generale cuventulu onorabilului colegu alu meu *Colomanu Tisza* si asiă — ôresi cum si-antioipă judecat'a sa în caus'a, asup'r'a cărei am să vorbescu si eu. Si totusi eu me magulescu cu speranti'a, că onorabilii domni deputati vor mai fi pastrandu atát'a sentiu de dreptate, în cătu măcar că si-pronunciara sentinti'a unilateralminte, nu-mi vor denegá reconós-cerea de date positive déca voiu fi în stare a le constatá.

Eu, On. Casa, proiectulu de lege de pre tapetu, în fondu — lu-judecu cu totulu din altu punctu de vedere deoátu oratorii ce premersera, si — cu totulu din alta cauza nu-lu primescu.

Sé essaminamu: de ce propriamēte este vorb'a? Care este essinti'a fundamentale a ori cărei lupte, fie aceea politica, nationale, culturale seu de organizatiune?

Asiă credu, că nime nu va negá, cumca pretotindeniá luptă se inverte si decurge între dreptulu modernu alu poporului, si între — vechiulu dreptulu istoricu, dreptulu domniloru. — Soimiu din istoria, dar' este si naturalu, că pre candu genulu omenescu a inceputu a se constitui în societate, mai antaiu societátile au urmatu forma patriarhale adeca unulu a comandatu, ér ceialalti au ascultatu. Mai tardiu, prin desvoltarea naturale largindu-se societátile, sistem'a patriarhale, autocrati'a n'a mai ajunsu a-i conduce pre toti de a dreptulu; deci s'au luat uintr'ajutoriu mai multi, s'a nascutu oligarchia si resp. aristocrati'a, — adeca

domni'a unuia prin mai multi alesi, care se tema se continua — asiă dicendu pana în diu'a de astadi. Totusi de vr'o duoi sooli în ce s'a desepstatu poporulu si a inceputa a se clamá si elu drepturi pentru sine în cōmunitate publica, cerendu adeca a avé parte în domnia.

Dar a aristocrati'i, adeca îndreptatitii ce vechi, cei-ce si-au formatu unu dreptulu pre ce l'au botesatu „*dreptulu istoricu*“, pre temelie acestui dreptulu s'au opusu si se opunu si astadi. Si éta de aci se nase e lupt'a cea mare. Totu despre acést'a este vorb'a si în casulu de factu *Essiate* o mare clasa în patri'a nostra, care pretinde să se reconósca dreptulu poporului, ca atátu mai vertosu căci dejă legea de la 1848 a enunciatu, ca să se introduca sistem'a de mocrateca în patria; da, pre candu alii pretindu, că acést'a ar fi daunōsa si periculōsa — din câte tote cause. Si eu, déca cineva ar fi în stare a dovedi, nu cu sofisme si priu factiuni, ci cu argumente plausibili, cumca — spre scopulu, ca patri'a nostra să pota existi si se se pota desvoltá în libertate, este mai bine ca — mai puicini, de cătu mai multu — să posedá dreptulu publicu-politicu, — eu în atare casu asi afă politici si procederea pãrtii de din colo — ca cale si îndreptatita, si si insumi i-a adoptá dispositiunile. Ei, dar se ni se ierta, dacu eu — în timpulu presente, candu în Europa essiste: conoscut'a tendintia, pre care nime n'o poté negá, — ca statele mai multu se cutrupesca pre cele mai mici, — în acestu timpulu eu nu poté pricepu a fi cu cale, bis si salutariu, ca una tíera, una natiune mică să se organizedie astfelu, în cătu numai puicini, numai unu numeru restrinsu dintre locuitorii tíerei să cástige essercitiulu de drepturi politice, seu — cea-ce totu atát'a va se dica, ca numai puicini se constitue statulu. Pentru că, indesiertu s'ar negá adeverulu că — pururiá numai acea clasa constitue statulu, carea este în essercitiulu de drepturi politice; — pentru că, ori-cine este lipitu de drepturi politice, este fora dreptulu de statu, nu este parte constitutiva a statulu ci numai lipituri.

Apoi — mai de parte, ori cum veti lucrulu, eu sum fôrte plecatu a crede, parti'a deakista seu a guvernului, este ce vinea, cumca patri'a nostra nu poté să suste de cătu numai în legatura — dōra inca multu de cătu legatura, cu Austria, — acésti o credu, acést'a se poté crede, dar apoi rogu a ni spune, poté Austria să fie în stare a garantá essistinti'a si desvoltarea?

Căci — ce este Austria? Ce se amblama a negá, că dōra tōta lumea tiene si o spuna, cumca Austria în situatiunea de astadi a — este numai provisoria; că ea adi-mane ar să fie anessata la Prussia. — (Din parte drépta contradicieri viue!)

Presiedintele: binevoiesca a-mi permit onorabilulu d. deputatu, eu nu poté aproba respicári de acestu întielesu din partea unu deputatu, si de aceea provocu pre dlu deputatu să se retiena de la astfelu de expresiuni, ca stau în conflictu cu legile. (Strigári din parte stangei extreme: „Acést'a e libertatea cuventului?!“)

V. Babesiu! Nu face nemi'a; me va esprime altfelu, (s'audimu!) si — totu acésti se va pricepe, ce dorescu a aretá, si — întiedietulu dlui presiedinte nu me va confundu.

Eu pretindu, si credu că-mi va concedi ori cine, cumca statele si natiunile mai multu nu poté subsiste, nu poté să-si asecure essistintia si desvoltarea, de cătu numai prin aliantia cu alte tíere si popóra. Eu tienu, că atare aliantia este naturele cu acei'a, cari cu noi asemenea interese, asemenea tendintie si dispositiune; asiă mi se impare, că — spre a pricepe acést'a nu este trebuintia de fôrta argumentulu, cumca patri'a nostra cu natiunea magiara, nu poté gravitá intr'alta parte deoátu spre Oriinte, spre acele staturi popóra, ce în presinte si în viitoriu au, pre cum au avutu si în trecutulu, — asemenea interesu vitale; fiindu că numai impreuna cu acelea potemu deveni în stare de a ne apăra în contra celoru multu mai tari!

On. Casa! Pentru tote scopurile se cere o suma ôre care de potere. Eu asiă credu, că — nōa spre scopulu cástigării de recerut potere, dōue căi ni remanu deschise: Unu este *cultur'a*, alt'a — *intemsierea* si *latitudinul*. Astea si numai astea sunt, price-

corpurile mici de stat se p^ote pot^ontia
... cultura se recere, pentru ca prin
... acelei-a totu insulu se p^ota
... despre ce propriamente se lucra
... generalizarea si stabilirea dreptului,
... ca fie-cine se p^ocepa, ca cea-ce numimu
... este patria, este scutul si aperamentu
... sau. Fora de aceste priceperi, domniloru,
... ce vom dice, statulu nu este patria, ci —
... se fie carcere, sau ori ce alt'a, numai nu
... ce numimu patria intru adeveratulu
... alu ouventulu, aceea-ce asecura ce-
... esistintia, cultura, drepturi.

Eu din a mea parte, On. Casa, eu tienu
... pre naturale lucru, — desi concedu ca
... altfelu potu se tiena, cumca prin aceea,
... generalisamu drepturile, cascigamu patriei
... statu mai multi operatori, operatori cari — se
... identifica cu patria, si-identifica esistintia loru
... esistintia patriei. Caci — in desiertu, domni-
... ru, poteti intona ca tu veti vr^e fictiunea,
... cumca totu insulu in patria este egalmente
... dreptatitu, — in fapta indreptatitu este totu
... acel'a, carele are o parte orisi-care
... de mica intru indreptarea afaceriloru
... patriei, si adeca — care are parte la *alegeri-*
... *ceasta* este intielesulu sistemii mele si —
... indu ca eu din acestu punctu de vedere do-
... dreptulu de votu generalu, ca adeca — nu
... numai unu millionu, sau dore prin exceptiunile
... ale multe ce statorosce proiectulu de lege —
... vr^o 300,000 de alegatori se devina
... *matieni indreptatiti*, ci se fie 2 pan' la 3 milli-
... se; de aceea eu preferu si tienu de mai
... patriotiu lucru, a basu esistintia si viitorulu
... patriei pre 2—3 millioane de catu numai pre
... unu millionu sau numai pre diumetate de
... millioanu.

Ac^osta fiindu-mi logica, trebuie se do-
... nou votulu universalu.

Se p^ote ca se me insielu, ba — dupa
... ce sustienu principiale artistocratiei — si
... la *reactiune* sau sustienu conservatismu-
... carele — merge spre acelasi scopu, (contra-
... re din dr^ept'a,) diferinti'a fiindu numai in
... radu, (ilaritate,) — da dupa aceia de buna
... ma me insielu; insa — consciint'a mea este
... miscita.

S'a adusu, ca votulu universalu nu da
... o garantia pentru constitutiune si libera-
... mu, caci si de acel'a se p^ote face abusu,
... cum sa si facutu, prin ce multu s'a stri-
... tu libertatii.

Este adeveratu. Dar — On. Casa, nu
... miste institutiune omenesca, pre cum nu
... miste principiu, sau dreptu, sau lege, de care
... nu se p^ota abusa; caci abusu pretotini-
... ni incapa, intocmai precum nu esiste incu-
... toria pre lume, pre carea lotrii se no p^ote
... p^ote se deschide! dar — pentru aceea
... dr^ostre totu ve inchideti banii in casse
... Wertheimiane, cu bune incuietorie. — Si-
... ntru ce? Pentru aceea, pentru ca acolo
... ant mai sicuri.

Si eu tienu, ca votulu universalu nu
... p^ote impede absolutmente abusu, dar —
... ingreniadia; si — ac^osta este preferinti'a
... riloru mai democratice. Er cumca intr'ade-
... ru votulu universalu are calificatiunea d'a
... greui abusu, este destula dov^eda, com-
... terea si opozitiunea ce i-o facu tocm^o cei
... la potere, caroru abuzurile li sunt indema-
... ; caci — deca ac^osta ar sci ca votulu de-
... craticu inlesnesce abuzurile, se fiti con-
... nsi, ca ei ar fi cei dantai cari l'ar prim^o.

D'apoi ca — domniloru dupa mine, nici
... propriamente legea de la 1848 este reulu,
... ca caus'a abuzurilor, caci en se cercamu is-
... ri'a acestora.

Este adeveratu ca legea de la 1848 are
... tepte; totusi nu-mi veti nega candu voiu
... retinde, ca deca esecutarea ei se facea in
... du patrioticu si onorabilu, totu nu se in-
... plau scandalele, ce s'au intemplat.
... ntru ca este unu adeveru — peste
... reconoscutu, cumca — nici cea mai
... lege nu este rea in manele esecutoriloru
... omenia; precum de alta parte — ca, nici
... mai buna lege nu este buna, deca ajunge
... manele omeniloru fora omenia. Mi aduc
... a minte de alegerile din 1848 si-mi aduc
... minto, ca atunci nu se observ^a la alegeri
... mairi acea intriga, acea lotria de voturi,
... de mai tardiu statu de desu se practica; de
... ma s^ema, pentru ca pre atunci in organele
... blice nu esista inca rafineri'a de totu felulu.
... nevoiti a vi aduce a minte catu de puocinu
... pu au tienu atunci verificariile. Si la

1861 alegerile au decursu destulu de bine si
... verificariile au de cursu iute; s'a — sporitu
... reulu, s'a inmultitu abuzurile la 1865; si mai
... multu la — 1869, si au ajunsu la culme la
... alegerile din 1872 — pona intru at^ota, in
... catu, precum in foile opozitionali, asi^a si in
... proiectulu unei adrese dietale s'a respicatu
... pre facia, ca — *ac^ostu corpu legiuitoriu nici
... n'ar fi legale!*

Nu tocm^o intru aceea este reulu, ca
... legea este defectuosa, catu mai vertosu — pen-
... tru ca esecutorii ei sunt netrebnci.

Si anume — me voiu provoc^a la date
... positive in ac^osta privintia; voiu atinge ca,
... cum s'a aplicatu totu acea lege in comitatulu
... *Torontalulu* — buna ora, si cum in cerculu
... *Bisericei-albe*. De vom cercet^a ac^osta, curendu
... ne vom convinge, ca in comitatulu *Toronta-*
... *lulu* ea s'a aplicatu mai bine, — pentru ca
... organele au fost mai onorabili, in partile *Tema-*
... *siului* multu mai reu, si si mai reu in cerculu
... *Bisericei-albe*, unde chiar si cei mai avuti au
... fost despoiati de dreptulu electoralu, si ac^o-
... st'a nici nu prin comitetulu centrale, ci —
... prin doi functiunari comitatensi, cari cu usile
... inchise s'au pusu si au stersu dupa placulu
... loru, ori pre cine au voitu, si — in contra ac^o-
... stui abusu n'a folositu nemica nici o recla-
... matiune! Asi pot^e se vi numescu pre unu
... functiunaru de la *Biserica-alba*, pre carele
... dlu vicespanu alu *Temesiului* dogenindu-lu
... pentru ca facuse o dispositiune legale, i-a re-
... spicatu, ca — *ac^ol'a nu scia ce e legea*, ca legea
... este — *voia domniloru*.

Astfelu — nici cea mai buna lege nu
... p^ote folosi nemica, acolo — unde domnesce
... nemoralitatea in viet'a public'a; apoi facia
... de ac^osta nemoralitate, proiectulu de lege ce
... ni st^a nainte, tocm^o nu p^ote se ajute ceva,
... dupa-ce elu ni infacisadia atatea puncturi cu
... dispusetiuni intunecose si ambigue, atatea
... exceptiuni de totu felulu, in catu nu numai nu
... ingreniadia, ci tocm^o inlesnesce abuzurile.
... Eu deci ac^o repetu, ca — da, se p^ote abusa de
... ori-ce lege, dar totusi mai greu este a abusa
... de o lege prin carea statorindu-se drepturi
... generali, asup'ra ei privighiadia *opiniunea*
... *publica*, obhiulu poporului intregu, de catu de
... un'a, asup'ra carei privighiadia numai cetatien-
... nii mai avuti si clas'a domnit^oria, intru a
... caroru interesu este — a falsifica legea si a
... abusa de ea.

Si — eca-vi ioca o data caus'a, On. Ca-
... sa, pentru carea tienu eu a fi intru interesulu
... patriei — introducerea votulu universalu.

S'a disu, on. Casa, si aceea, ca acestu
... dreptu nu se p^ote justific^a din natur'a lucrul-
... lui, si cei-ce l'au atacatu din acestu punctu de
... vedere, au negatu ca ar fi unu dreptu natu-
... rale, unu dreptu care se nasce cu omulu.

Eu — mi-am spusu in ac^osta privintia
... opiniunea la cea de mai nainte ocaziune, si
... aci voiu a atinge numai pre scurtu — at^ota.
... Eu tienu, ca — strinsu luat, nici unu dreptu
... nu se nasce cu omulu; cu omulu nu se nasce
... nici unu dreptu, ci numai *capacitatea de*
... *dreptu*, *capacitatea d'a casciga drepturi*. Dupa
... ac^osta observatiune considerandu dreptulu
... votulu universale, vom af^a, ca — acelu
... dreptu este naturalu intru acelu intielesu, ca
... — apartiene naturalmente conceptulu de
... *cetatienu*, intru at^ota, incatu nu se p^ote cu-
... get^a cetatienu liberu, cu activitatea sa ca
... atare, fora de acelu dreptu; sau intru catu, in
... data ce cetatienu s'ar lipsi de acelu dreptu,
... ar deveni ori-ce alt'a, dar cetatienu de stat
... ar incet^a a mai fi. Eu insa pentru bunulu
... patriei dorescu, ca statulu nostru se aibe catn
... mai multi adeverati si activi cetatieni de
... stat, proviediuti cu calificatiunea adeveratei
... cetatienii de stat.

Astfelu fiindu dorinti'a mea pentru
... patria si stat, credu ca veti af^a pre natu-
... ralu lucru, deca dechiaru, cumca nu potu primi
... proiectulu de lege de pre m^es'a Casei, ci par-
... tinescu propunerea de resolutiune a colegu-
... lui meu d. *Mocsary*.

Acum, On. Casa, mi voiu lua voi'a, a faoe
... unele observari scurte asupra celor ce s'au vor-
... bitu despre nationalitati din partea mai mul-
... toru deputati si specialmente din a deputa-
... tulu C. *Tizza*. Observariile mele intentiune-
... dia — in catu cuprindu eu lucrulu — resta-
... bilirea adeverulu.

In vorbirea lui C. *Tizza* sunt doue mo-
... mente, in prejurulu carora se invertesce mai
... vertosu, si prin cari mai vertosu lovesce in
... nationalitati; ambele se referescu la doue
... directiuni ale deputatulu *Politu*.

Primulu momentu e, ca T. si-sprese pa-
... rerea de reu — din caus'a, caci *Politu* fece
... amintire despre o *Elvetia orientale*, sau de-
... pre unu stat federativu. Ve marturisescu,
... ca si eu asi fi luat'o in nume de reu din par-
... tea dlui *Politu*, daca elu ar fi propusu, ca se
... se forme die din Ungaria unu atare stat; caci
... program'a nostra nu este de ac^osta natura.
... Sum incredintiatu, ca dlu *Tizza*, ca unu mare
... patriotu si politicu isteti studiedia tote cate
... interesedia pe ac^osta casa; de aci apoi trebuie se
... o scie si aceea, ca program'a nostra nu cuprinde
... asi^a ceva. Forte tare me miru dara, ca de ce
... s'a superatu asi^a de preste mesura dlu *Tizza*,
... pentru ca se fece amentire de o ideia, carea
... inca n'o avemu de programa nici unulu din
... noi, desi vorbesce despre ea intraga lumea.
... Dar ce este mai curiosu, ca — dupa cum
... ideia de *Daco-Romania* nu este o inventiune
... a romanului, asi^a si ideia de unu statu fede-
... rativu in Orientele Europeanu — *nu este a*
... *nostra*, ci a unui mare patriotu magiaru, a lui
... *Ludovicu Kosuth*, carele proiectase *Confedera-*
... *tiunea danubiana*. Eu din parte-mi nu o afu
... chiar neaperatu de lipsa, caci dupa mine, noi
... potemu deveni fericitu si fora crearea ei, daca
... numai ni vom pot^e realiz^a dorintiele sprese
... in programulu nostru. Este sciutu adeca. ca
... noi avemu unele cereri, cari ajungendu se se
... prefaca in fapta, atunci potemu trai in ac^osta
... tiera fratiesce, linisciti si pacinici. Cererile
... nostre se cuprindu in aceea, ca — intru catu
... e posibilu, se ni se asecuru si usiure cultur'a,
... si ca cetatienii de nationalitate nemagiara
... se fie investiti chiar cu acelesi avantagii si
... cu acelesi drepturi si garantii politice, cu
... cari sunt investiti cei de nationalitate magiara.
... Daca se va esecuta ast'a, atunci e super-
... flua *federatiunea*; caci vom av^e cea mai tare
... legatura intre noi: *fratiatea*. Inse pen-
... tru realizarea acesteia se recere mai nainte
... de tote *sinceritate* si *onestitate*. Daca vom
... fi onesti unii facia de altii, atunci nu va
... trebui se recurgemu la *ameniatari*; daca
... inse vom lipsi a fi atari: atunci — ori-si-
... catu ne vem lingusi imprumutatu, *cari-*
... *tatea nu va fi in animele nostre*, si de aci nici ca
... vom mai pot^e trai impreuna! —

Si acuma se ne intrebamu: cum ore
... stamu cu justele nostre pretensiuni? — Se
... incepemu de la dreptulu de cultivare.

Premitu, ca — omu sanetosu la mente
... si condusu de dreptate nu p^ote se nege, cum-
... ca dupa tote aparitiunile, Regimulu si Diet'a
... Ungarei nu s'arnisuf a latu magiarisarea.
... Standu ac^osta, se explica — tote; e dreptu
... ca ni s'a redatu autonomi'a beseric^eca
... si ni s'au lasatu scolele confesionalu, inse po-
... tere esecutiva — n'avemu ca'n palma.

Deca guvernulu ar fi sinceru si onestu
... facia de noi: atunci — n'ar face nemica lip-
... s'a, caci elu ni-ar imprumut^a esecutiva. S'a
... facutu inse ce-va in ac^osta privintia? Pana ac^o
... nimica. Ministrulu instruptiunii, ce e dreptu,
... fece cunoscutu intr' unu circulariu alu seu, ca
... elu nu face desclinire intre scolele confesiu-
... nali si comunali simultane, si de aci, ca fie-
... carei-a se i se dee medilocele necesarie pen-
... tru instruptiune. Datu-s'au inse cele neces-
... rie? — Din 100 de casuri, la unulu potemu
... responde cu — da. Apoi chiar si in acestu
... casu, nu e meritulu regimulu, caci nu a fost
... in urm'a dispusetiuniloru lui, ci numai la ini-
... ciativ'a si din gratia unui scilte altui func-
... tionariu, fie jude comunale, fie pretore; in cele
... lalte casuri inse, in cea mai mare parte a
... tieriei, invetiatorii mai ca *peru de f^ome*, ne-
... primindu-si salariile regulatu, — er scolele
... sunt g^ole, caci copii nu se trametu la scola,
... reflectandu-se din partea multoru pretori — ace-
... loro judi comunali, cari ar vre a vindec^a
... reulu, ca — n'au de a se ingrigi de asi^a ceva,
... ne-impunendu-le legea atare obligatiune facia
... de scolele confesionalu!

In urm'a acesteia pasiri am ajunsu, on.
... Casa, pana intr'at^ota, catu in scolele nostre
... confesionalu — in epoc'a constitutionale si sub
... guvernarea magiara de 7 ani de dile — nu
... avemu nici a trei-a parte atati-a scolari, ca in
... anii 1857—9 ai absolutismulu. (Din dr^ept'a
... strigari intreruptorie: „D'apoi de ce nu ve
... trameteti copiii la scola?”) Eu n'am invinui-
... tu pre nimenu, ci am citatu numai fapte. —
... Spunu inse ac^o, — ca se naintara plansori
... atatu la comitatu, catu si la ministeriu; ne-
... menea inse nu s'a apucatu se vindec^a reulu.
... Acte caus'a reulu, si de aci urma, ca scolele
... superioare ac^o nu sunt frecantate nici in nu-
... meru de a *trei-a* parte ca si pre tempii abso-

lutistici, si ca inteliginti'a ni scade pe vedute,
... ca regresamu in cultura! Ac^osta e unu faptu,
... a carui nocunosciintia din partea regimulu
... mi-ar par^e reu se o audu afirmandu-se, caci
... eu sciu, ca lu-cunosc^e.

Se trecu inse mai de parte.

Se promulg^a legea de nationalitati.
... (Strigari: „La obiectu!”) Faceti bine si me
... iertati, caci ni s'a spusu aci in facia, mai alesu
... din partea lui C. *Tizza*, ca nationalitatiloru
... s'a datu tote celea, (strigari: „Asi^a e, tote
... celea li am datu!”) ca adeca nationalitatiile se
... bucura de o egale indreptatire si ca, deca totusi
... se mai agita si striga ca-su ne'ndestulite, atunci
... merita pedepsa. Ac^osta enununciare af^a resu-
... netu si aprobare din partea dvostre. (Strigari
... din dr^ept'a: „Siacum o aprobamu!”) Binevoiti
... deci a-mi iert^a se ve seponu cum st^a lucrulu.
... Nu-sciu care §. alu legii de nationalitate,
... despre carele vorbi si C. *Tizza*, dispune, ca in
... scolele medie, in gimnasia a nume, se se
... prel^ega si in limb'a acelei nationalitati, care
... locuesce tienutulu in majoritate.

Intrebu ac^o guvernulu, ca de 7 ani de
... dile facut'a in ac^osta privintia barem cea mai
... ne'nsemnata dispusetiune? Vi spunu inse si
... mai multu. Nainte de ac^osta cu 2 1/2 ani, adeca
... in 1871 luna decemvre, mi-luasem voi'a a in-
... treb^a pe ministrulu de atunci alu instrupti-
... unii, ca facut'a vr^o dispusetiune si ce felulu
... de dispusetiune a luat, pentru a satiface legii,
... caci de n'a facutu din lipsa de mediloce, atun-
... cia se-i votamu unu bugetu mai mare.

T. *Pauler* min. de instruptiune pre atun-
... ci, mi-a respunsu, ca elu a facutu, si anume
... mi-a spusu, ca medilocele i-su de ajunsu si ca
... profesorii din *Temisiora* si *Lugosiu* si din Sibiu,
... nu numai ca sciu, dar si propunu si romanesce.
... Eu aretai atunci, ca din respunsulu ministru-
... lui nu e *nimica adeveratu*, caci nici unu prof^o-
... sore din *Temisiora*, *Lugosiu* si Sibiu nu scie
... si nu propune romanesce studiale; cea-ce
... documentaramu si ministrulu presiedinte de
... atunci, c. *Andrassy*. Si ac^o, cine a primitu atun-
... cia acelu respunsu ne adeveratu alu minist-
... trulu spre sciintia cu placere? — Nu me miru
... ca lu-primi partit'a dr^epta, dar insemnu ca-lu
... lua la cunosciintia si partit'a lui *Tizza*; ba ce
... e mai multu, diurnistic'a acesteia partite m'a
... atacatu forte nerusinat chiar in publicu, ca-
... pre celu mai ne'pacatu inamicu alu statu-
... lui Ungariei, si ac^osta *numai* pentru-ca
... am atacatu pre ministrulu, caci nu-si face deto-
... rinti'a, nu face din destulu legii.

Ve rogu ac^o se-mi respondeti, ca —
... facia cu atari fapte, cum poteti se strigati, ca
... ati datu nationalitatiloru tote celea, si ca
... acestea n'au nici o cauza de a fi nemultumite.

Se cernemu ac^o cele lalte dispusetiuni.
... C. *Tizza* s'a provocatu la aceea, ca nationali-
... tatoru s'atu datu dreptulu de limba pana si
... la judecatoriile de prim'a instantia. (Strigari
... din dr^ept'a: „La obiectu!”)

Ve rogu, domniloru, ca dora la obiectu
... vorbescu, candu respundu la imputatiunile si
... atacurile ce ni s'au facutu in ac^osta deabateru.
... Vi-am spusu din capulu loculu, cumca tare
... me temu, se nu fie preocupatu tribunalulu
... naintea carui am a-mi aper^a caus'a; si totusi
... trebuie se ve rogu, se me ascultati si pre mine,
... se ascultati din a m^ea parte dreptatea, deca
... ati avutu bunavointia d'a aplaud^e ne-ade-
... verulu.

S'a datu nationalitatiloru dreptulu de
... limba la primele instantie si asi^a acolo au
... deplina libertate. Eu negu ac^osta.

Nu se concede dreptulu de limba nici
... intr'o instantia, celu puocinu nu la noi in par-
... tile Unguresci si banatece, si nici ca se pri-
... mescu esibite scrise in alta limba, decatu cea
... magiara. (O voce din dr^ept'a: „Nu e asi^a;
... nu e dreptu!”) Vi spunu, ca la noi, pana si
... chiar in Aradu, este af^osiata ordinatiunea
... pre parete, ca — nu se primescu altfelu —
... de esibite, de catu numai unguresce scrise,
... adeca vedeti, in contra legii.

Legea pentru nationalitati a acordatu
... dreptulu pentru acei dregatori cercualii, cari
... nu posedu limb'a magiara, de a scrie in lim-
... b'a loru nationale, deca aceea este o limba
... protocolaria in acelu comitatu; insa acestu
... dreptu s'a stersu prin ministeriu. Asi^a au
... sciutu interpret^a inaltulu ministeriu legea,
... au eludat'o totalmente.

Si acum, for'a mai aminti multe altele,
... intrebu: Unde a mai ramas vr^o garantia
... nationalitatiloru nemagiare pentru dreptulu
... propriei limbe a lor? Vi marturescu, ca eu
... — nu afu nici unu locu! Si asi^a af^ondu-ne,

ve rogu, să nu ve îndurati a ne totu amenin-
tă cu modificarea legii pentru naționalități,
ci din contra, să sciti că o să venim noi a
cere stergerea a celei legi; căci — preferim
a fi fora lege, decât a ave lege, carea ne'ncet-
tatu se calca.

Astfelu fiindu, On. Casa, precum nu se
pöte negă că este asiă, nu se pöte negă, căci
— se vede si se sente, — intrebu: acum se
mai pöte sustienă că — *nu assiste causa pen-
tru nemulțămire?* Cum se pöte dice, ca — agi-
tătorii irita spiritele? — Eu din parte-mi vi
dicu la aceste recriminări, cea-ce observă mai
alaltaieri „*Presse*“ din Viena, adeca: *Poftimu,
isolati-ii pre agitatori!* Adeca — sciti, multia-
mindu si indestulindu poporul, dandu-i ce
se curvine si — facendu-i dreptate peste totu;
prin aceea nu numai va fi sustrasu agitatori-
loru, ci chiar si agitatorii vor trece in taber'a
Dvöstre. Dar asiă, cum vedeti, cu atâtea cause
de ne'ndestulare si superare nice o imputatiune
facuta naționalităților nu pöte fi indrepta-
tita!

Mai vine aci in consideratiune demni-
tatea omenesca, despre carea — ce e dreptu
totu insulu pöte să aibe altu conceptu; dar
eu ve incredintiediu, că deca odata m'am con-
vinsu, cumca ceva este reu si stricatoriu,
pentru aceea nu voiu votă nici o data!

Pöte că sunt, cari sciu pactă cu reulu;
eu nu. Proiectulu de lege din discussiune nu-lu
potu consideră de o indreptare a legii de la
1848, nu-lu pota afă de mai bunu, ci — nu-
mai de inca mai incurcatu. Nu remane deci,
decătu ca să faceti, să incete caus'a reului, si
peste totu in cătu pentru naționalitățile ne-
magiare să li faceti possibile cultur'a si des-
voltarea in libertate si — să fiti convinsi că
necasurele si frecările cu ele vor incetă numai
de cătu. Dar aci nu pota a nu observă, că
deca vremu să fimu drepti catra unu poporu,
apoi nu este destulu a i permite numai o cul-
tura si dezvoltare primaria, ci trebuie să i-o
facemu aceea possibile pon' la cea mai inalta.

Ungaria, deca vré ca să fie justificata inaintea
lumii in această privintia, apoi trebuie să dove-
desca, că vré cultur'a pan' la gradulu celu mai
inaltu, pentru romanu, serbu si slovacu, in
propri'a limba a acestora. In această privintia
la noi nu s'a facutu chiar nimic'a. Avemu d.
e. Transilvania. Ce pöte să fie mai agitatoriu
pentru acele părți, decât că in mediloculu
romaniloru se redica o universitate — nu
precum asteptau si pretindeau cele 12 sute
de mii de Romani, cu dreptu paritetiu pentru
ambele limbe, ci — numai in limb'a magiara.
Ce perdea patri'aprin aceea, deca acolo se dá Ro-
maniloru, maiorității tierii — modulu de a se
cultivă cu propri'a loru limba? Öre limb'a
magiara cu multu mai buerosu o invetiau
ei de bunavoia, de cătu de nevoia. Si'la dom-
nilor violédia demnitatea omului, si eu ve
rogu a cede, că a trecut timpurile acele, candu
se tinea, cumca prin fortia se pota face buni
patrioti! Credinț'a in poporu, cumca con-
ducătorii statulu vreu binele poporului, nu se
pöte inradecina in modulu, ce s'arumatu pana
acuma; incepeti astfelu, mai rationalminte
si — va urmă indestulare. Acea că ce vreti
să ajungeti in aceste imprejurări prin ame-
nintiări nu pota se pricepu.

Nu pricepu amenintiările, si tare me
temu, că buna öra acele infricosiate amenin-
tări, pre cari le pronunță onorabilulu d.
Colomanu Tisza — fora nici o causa, intr'
alte părți se voru interpretă asiă, că — s'au
facutu de frica. Dar causa de frica nu assiste;
cum să si fie, candu cetiramu, că atacurile
naționaliloru sunt numai muscature de tien-
tari! Da asiă este; insa tocmă de aceea eu
nu pota să pricepu, cum dlui Colomanu Tisza
potu să i vina a minte, a puscă cu tunuri de
Kruppe asupra tientiariloru! (Una vöco:
„Trebuie afumat!“) Bine, poftimu, afumatii-ii,
deca credeti că va folos; dar nu ve faceti de
risu prin atacarea loru cu tunuri de Krupp;
pentru că prin această lumea trebuie să vina
cu totulu la alta credință.

Si acuma să mai amintescu un'a
din cuventarea dlui Politu, nu pentru do-
a o aprobă, ci numai pentru a constată
adeverulu. Onoratulu colegu Politu, se intie-
lege in propriulu seu nume, căci n'a vorbitu
impoteritu de nime, s'a sprimatu că Cestiu-
nea orientala are s'o deslege *democratia* si a
spusu espresu, că *democratia* magiara va con-

lucră intru această cu celelalte naționalități
si că prin această *Ungaria* se va salvă. Insa
elu mörso mai de parte si anunță părții de
din colu, pre carea a caracterisat'o de *reacti-
une*, cumca Serbiu cu ea se vor intelni la *Phi-
lippi*. A spus'o curatu, cumca cu domnielo
loru, cei de din colu. Acest'a nu se potea alt-
felu splică si asiă s'a cuprinsu de opostiunea
de prin prejuru meu. Si totusi, ce potu in-
demnă pre dlu Colomanu Tisza, pre barbatulu
liberalismulu si alu democratiei, ca elu să
redice manusi'a aruncata *reactiunei*? — Dar
o să aretu eu că de ce a facut'o.

Deca eu asiă ave convictiunea, că nu,
popörale, ci reactiunea si absolutismulu des-
potiloru va deslegă cestiunea Oriintelui, si deca
eu, radimatu pre această convictiune asiă
afirmă tocmă contrariulu de aceea-ee a disu
Politu, asiă anunță adeca, cumca eu voiu fi
cu *absolutismulu in contra democratiei magiare*,
— dlu deputatu Colomanu Tisza tocmă asiă
s'ar sculă in contra mea, precum s'a sculatu
in contra lui Politu. Veti binevoi deci a pri-
cepe că aci a trebuitu unu pretextu si o buna
ocasiune, pentru d'a face să resune niscari
vorbe mari si pompöse, pre cari se lö aplaudu
cas'a, si dupa aceea se lö variedie gazetele.
Dar — ve rogu să fiti incredintiati, că pre
astfelu de frase nu dămu nimic'a.

Pana candu dvöstre pentru capacitatea
nöstra nu veti potă aduce *fapte reali*,
prin cari să se paralisedie datele positive ce
eu am adusu spre dovedirea că, acestei patrie
numai aceea pöte să-i fie spre salute, deca cătu
mai multi fii ai ei se vor face partasi de drep-
turi politice, — pana atunci nu veti potă pro-
duce indestularea la noi. Tienut'a nöstra ni-o
regulédia datele si faptele positive, pre cum
sunt cele ce eu am adusu, si pentru a caroru
aducere am luat cuventulu. —

Biserica-alba, Banatu, 25 iuliu v. 1874.

(*Necrologu si respective parastasu.*)

Tener'a Veduva **Eufrosina**, sor'a
renomitulu nostru artistu romanu, I.
D. Ionescu, ce a fost maritata dupa unu am-
ploiatu in Bucurosci, — repausat'in 11 iuniu
a. c. in alu 25-lea anu alu vietii sale nenoru-
cite prin aprinderea unei sticle cu petroleu
ce tinea in mani, — lasandu in aduncu doliu
pre buna sa maica *Parascheva*, pe fratele seu
numitulu artistulu si pre soci'a acestuia Fani
precum si pe unic'a fiia *Angelina* in etate de
5 ani. — Dupa-ce remasitiele pamentesci ale
aceleia se asiediară spre odichna eterna in
cimiteriulu Bucurosciloru in 12 iuniu a. c.
cu mare pompa si intre multe lacrimi; —
parastasulu pentru odihnă sufletulu fericitei
s'a celebratu luni, in 24 iuniu v. 1874, in bi-
serica parochiala — din Biserica-alba, prin
preotulu romanu localu, — la care ocaziune
intre poporulu si inteligenti'a, ce a asistatu la
celebrarea parastasulu s'a impartitu o mul-
time de luminări mari de Dlu I. D. Ionescu si
de amabil'a soci'a sa. Deci oftămu din ani-
ma să-i fie *tierin'a vsiöra*, ör memoria de catra
adeveratele cornelii romane in eternu bi-
necuentata! — P. M.

Varietati.

(*Societatea „Petru-Maloru“*) si-a tienutu do-
mineca in 5 iuliu n. a. c. siedinti'a generala
de inchioiare. Cei ce au luat parte la această
siedinti'a, s'au potutu incredintiă, că tenerimea
romana din Budapesta, concentrata sub acestu
stindartu romanescu, si-cunöscă chiamarea d'a
se formă acü pentru continuarea justei lupte
romanesce in celu mai de apröpe viitoriu.

Progresulu tenerimei nöstre ni l'a pusu
naintea ochiloru raportulu generale despre
activitatea acestei societăți in anulu espiratu.
Anim'a fie căru romanu adeveratu trebuie să
sbocötöscă in bucuria, luandu cunöscința de-
spre progresulu ce-lu feceru feciorii no-
stri. Societatea nu numai că si-a asecurat
o stabilitate, atragendu in sinulu seu pre toti
tenerii intru adeveru ingrigiti de viitorulu
nöstru, a Romaniloru, si lucrandu in unire
esemplaria cu neobösiinta pentru formarea
adeveratoru caracteru romanesc: dar ea a
avutu parte si de o caldurösa partenerie din
patea nesticatiloru romani. Activitatea sa
literaria-natiunale nu este pucinu insem-
nata; nisiinti'a laudabile de a-si immultü
biblioteca prin cărți sciintifice, cu prefe-
rentia romanesci, i-a succesu in mare parte;
ör consciinț'a de imprejurări, in cari tra-
im, a condus'o d'a cercă ameliorarea celoru
mai lipsiti studenti romani de aci, facendu
estu-tempn ataroru studenti, din pucinele sale

medilöce, favoruri si ajutörice ce trecu peste
300 fl. v. a.

Cu unu cuventu, tenerimea romana de
aci pöte servă de essemplu tuturoru soci-
tätiloru de studenti romani de ori unde; ör
publiculu romanu, — care si-aduse aminte de
acesta societate, ariginindu-o prin fapte si
incuragiandu-o prin vorbe — se pöte man-
gaiä, că a adausu ce-va la consolidarea pre
viitoriu a edificiulu romanescu.

Nainte! copii de romanu; căci viitorulu
va fi alu vostru, daca veti vot a vi-lu castigă
si a-lu formă dupa cum ceru trebuințele ro-
manulu.

Ör voi romaniloru trecuti in domeniulu
istoriei, nu uitati pana sunteti inca in vietia
a ve ingrigiti de ramurelele viitorulu no-
stru, spriginindu-le desvoltarea adeveratu
romanescă, ca să pöta continuă lupt'a inaugu-
rata de stramosii nostri si sustienuta acü de
pucini din voi!

„Inceutu cu 'ncetulu se face oetulu“, dar
„cu 'nceputulu bunu e gat'u lucrulu de diu-
metate.“ —

(*Reporturile despre furtuna infricosiate,
dröpre grindini nimitörice de campu, si — pe
de asup'r'a inca si despre cutremuraturu de
pamentu.*) — se immultiescu de prin diferite
părți ale tierii. Temperatur'a este mai pre-
totindenä förte forbinte si — trece in söre
departe peste 30 grade R. — Apele riuriloru
mari — scadu tare; chiar despre laculu no-
stru celu mare numitu *Balaton* se serie că a
scadiutu cu 4 urme. si s'a retrasu peste 10
stangeni in albia! —

„*Sinuciderele*“, despre cari scriseram
in döue runduri, astadi incepu a preocupă stu-
diulu naturalistiloru, din caus'a că — pro dia
ce merge, se immultiescu cu mesura ingrozitör-
ia, astfelu incätu, precum se sprimu dejă
mai multe foi, *au devenitu epidemice* si in-
cepu a se ivi si pe la t'era, in orasiile mai
alesu ale magiariloru. Asiä „*Ung. Ll.*“ re-
porta, că in *N. Körös*, in luna lui iuniu s'au
intemplat 17 casuri de sinucidere! Mai na-
intea cu 10 — 15 ani in Budapesta cu 250.000
de locuitori nu se intemplau atâtea cätö as-
tadi se intempla intru unu orasiu de la tiera cu
cätö 20.000 locuitori! — Cine dupa această
aparatiune va pöte să nege că — *societatea*
nöstra si a nume partea sa cea de la putere,
cea-ce se tiene de frunte, este betöga, reu
betöga! —

(*„Cancelaria centrale pentru
traduceri.“*) Sub acestu titlu dlu G.
Leone Györök a deschisu in Pesta, stra-
d'a *Tükör* nr. 3 unu institutu, unde
intrundu poteri din diferite tieri strai-
ne, primesce pe langa o taca moderata
essecutarea de traduceri din si in veri-
caré limba européna. Asecurandu on-
publicu despre onorabilitatea si prom-
teti'a sa, pre cum si despre pastrarea
secretulu, unde va obveni atare, se re-
comenda pentru casurile de lipsa — es-
pus'a cancelaria, —

(*„Osten.“*) foia politica septema-
nale, uniculu organu pentru *Slavi* si pen-
tru *Romani*, ce apare in Viena in limb'a
germana si se lupta cu resolutiune pen-
tru egalitatea tuturoru poporalaru Aus-
trei si pentru emancipatiunea Crestini-
loru din oriente. Acesta föia, ce in alu
7-ea anu a vietii sale a ajunsu dejă
a se respandü in 8400 de esemplaria,
din care causa este si förte potrivita
pentru insertiuni, — costă pe unu pa-
trariu de anu numai 1 fl. 50 cr. v. a. si
se pöte abonă prin asemnate postali la
administratiunea sa, sub titlulu: *Admi-
nistration des „Osten.“ Wien, IX. Be-
zirk, Dietrichsteingasse nr. 8.* —

Unora spre scire!

Din comun'a *Cheint*, comit. Temesiu,
de asemenea din comun'a *Remete*, a aceluasi
comitatu, ni se tramisera de nou scrieri in
contra unoror domni preoti, si alta data
atacati.

Ne rogämu a fi scusat, deca nu sun-
temu in stare, a indesä in foia-ni atâtea
semne si dovedi despre ne'ntielegeri, certe si
frecări in sinulu vietii comunali!

Pentru noi nu pöte să fie o neplacere
mai mare de cătu, candu pe fie care dia ni se
dau dovedi, despre traiulu reu prin comune,
intre *preoti*, *invetiatori*, *antisti* si cu *poporulu*
Noi — nu suntemu in stare, d'a ni esprime din
destulu fericirea, atunci, candu audimu despre
vietiure in armonia si concordia a tuturoru
fruntasiloru nostri de prin sate — intre sine.

Deci rogämu, să fimu scusat, deca —
marturisimu că — nu ne-am scü justifică na-

inta onorabilulu publicu — pentru re-
pre dese de atacuri personali, măcar că
intemeiate să fie ele.

In astfelu de casuri — am diu si
cemu să se caute vindocarea reulu pre
legii.

De alta parte — éta ce ni se intem-
pre candu dlu preotu P. din Remetea-Te-
siana, cu privintia la critic'a ce i s'a facutu
nrulu 45 alu Albinei, ni vine cu o rectificä
spriginita de atestatul docintelui substia
cumca in diu'a de Rosalie n'a comisü in
biserica fap't'a necuvinciosä, pentru care
fost atacatu, totu d'o data primimu de
antist'a comunale *de acolo adeverinti'a* formä
cumca — intoäma asiä s'a intemplat, precu
s'a publicatu in „*Albina*!“

In faci'a acestora, cum se pöte ca noi
scimu aflä adeverulu si să scimu dá satis-
factiunea cuvenita — persönei si dreptätii?

Astfelu de intemplări — trebuie să
faca si mai precauti, si — celu pucinu să
recomende töte possibile reserve.

Rogämu pre domni si fratii nostri de
tiera, să evite certole intre ei, si — deca
atari, să caute a le complanä acasa si — nu
in casuri de esteroma necesitate, să ösa cu
naintea tribunalulu publicu.

Intocmai asiä ne aflämu intetiti in
tinea alegerei de preotu in *Naidasiu*; si
acea privintia din mai multe părți ni se tran-
siera critice, si respectivminte antieritice —
totulu opuse, astfelu, in cătu — deca le-
publicä töte bine, am implé multe colu-
dar culegerea adeverulu totu ar remane
bunavointia cetitoriu. In această din ur-
causa totu, si precum si inca in alte aseme-
suntemu dotori a publicä unele rectificäri
po largu. —

Publicatiuni tacsabili.

Concursu.*

Pentru vacantea Statiune invetiä-
resca dela scöla gr. cat. romana din
mun'a *Badacinu*, Protopopiatulu Perio-
Comitatulu Crasnei se deschide prin acü
concursu pana 30 augustu st. n. a. c.

Cu această statiune este impreunatu
oficiulu cantonale, a căroru emoluminte
olalte sunt urmätörice:

Cartiru liberu, gradina de legumi,
jugere locu aratoriu, dela 150 fumuri cätö
cr. bani si cätö una diumetate miertia (de
de malaiu, in urma competintiele stolari.

Doritorii de a ocupä această statiune,
a-si subterne recurselu lor, proviedute
documentele necesari, adresate *Senatulu* *Bad-
lastecu*, catra Dlu Ioane Serbu, preotu
cat. in *Siciu* (Szécs).

Mai de parte competentii au a se in-
ciasiä in comuna mai nainte de alegere
vr'o dominoca seu serbatöre si a cercetä
baserica. —

Badacinu, la 9 iuliu 1874.

1 — 3 *Senatulu scolastecu.*

In contielegere cu M. O. D. Protopu traci-

* Nu ni s'a notatu, că — de cätö ori se pu-
camu acestu concursu; deci rogämu de avizare.
Astfelu de publicatiuni costă — cu totu cu taca
brului: pentru una data 1 fl. 40 cr; pentru de
ori: 2 fl. 20 cr; pentru de trei ori: 3 fl. —

Concursu.

Pentru invetiatoratulu vacante
scöla conf. gr. or. rom. din *Soceni*, pro-
topresviteratulu *Caransebesiulu*, se
crie concursu cu terminu de siesse se-
temani.

Salariulu anualu se cuprinde
300 fl. v. a. pre langa 2 jugere de livö
de clas'a 1^a, cartiru cuvenitu, curte
economä, gradina de legume 600 sta-
geni □ si 4 stangeni de lemne pentru
caldirea scölei.

Concurentii se-si provéda petitiuni
cu atestatele prescise de stat. org. nr.
§ 13 si de art. de lege 38 din 1868,
pana la terminu să le adresadie sinodulu
parochialu, spedandu-le acestuia prin
Protopresviteratulu din *Caransebes*
öra pentru cantare să se presente in dö-
dominece seu serbatori in s. bisericä.

Soceni, in 16 iuniu 1874

2 — 3 *Comitetulu parochialu*
in contielegere cu dlu protteru tractu-